

**БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
МИНИСТАРСТВО СПОЉНЕ ТРГОВИНЕ И
ЕКОНОМСКИХ ОДНОСА**

**BOSNA I HERCEGOVINA
MINISTARSTVO VANJSKE TRGOVINE I
EKONOMSKIH ODNOSA**

**BOSNIA AND HERZEGOVINA
MINISTRY OF FOREIGN TRADE AND
ECONOMIC RELATIONS**

IZVJEŠTAJ

**O MEĐUNARODNOJ POMOĆI ZA
SEKTOR POLJOPRIVEDE, PREHRANE I RURALNOG RAZVOJA 2011. U BOSNI I HERCEGOVINI**

Sarajevo, mart 2012. godine

1. Uvod

Izveštaj o međunarodnoj pomoći za sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja 2011. u Bosni i Hercegovini sačinjen je u skladu sa članom 17. Zakona o vijeću ministara («Službeni glasnik BiH», br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), a na osnovu prikupljenih podataka, praćenja stanja u oblasti i razmjene informacija sa donatorima i korisnicima sredstava.

Izveštaj sadrži podatke koji omogućavaju zainteresiranim stranama bolji uvid u aktivnost institucija na svim nivoima uprave u Bosni i Hercegovini i aktivnosti međunarodnih donatora, te ima namjeru da pomogne u identifikaciji potreba ovog sektora u ostvarivanju planiranih sektorskih ciljeva. Takođe, izveštaj ima za cilj da pomogne potencijalnim donatorima u kreiranju njihove politike i politike donatorskih zemalja za ulaganja u sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini u skladu sa strateškim prioritetima.

Sačinjen je na osnovu dostupnih informacija i u saradnji sa učesnicima u procesu planiranja i koordinacije međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja, te je strukturiran tako da sadrži slijedeće: institucionalni okvir sektora, opšte i specifične ciljeve razvoja sektora, planiranje i koordinaciju donatorske pomoći u sektoru, pregled tekućih programa i projekata i zaključna razmatranja i preporuke.

2. Institucionalni okvir sektora poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini

Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine (MSTEO BiH) je, pored aktivnosti koje su vezane za vanjskotrgovinsku politiku i strana ulaganja, međunarodne trgovinske odnose, carinsko-tarifnu politiku BiH, ekonomski razvoj i preduzetništvo, odgovorno i za obavljanje poslova i zadataka iz nadležnosti Bosne i Hercegovine koji se odnose na definisanje politika, koordiniranje aktivnosti i usklađivanje planova entitetskih tijela i institucija, na međunarodnom nivou pored ostalog i u području poljoprivrede.

Organizaciona jedinica u okviru Ministarstva koja sprovodi aktivnosti u oblasti poljoprivrede je *Sektor poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja* u čijoj je nadležnosti uspostavljanje okvira za razvoj sektorskih strategija, politika, programa i mjera, te implementaciju istih u cilju harmonizovanog razvoja poljoprivrede u cijeloj zemlji.

Pored toga, Sektor ima značajnu ulogu u planiranju i koordinaciji međunarodne pomoći u oblasti poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja. Kao upravna organizacija, u sastavu ministarstva je i Ured za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine u čijoj je nadležnosti osiguranje transparentnosti i koordinacije sistema plaćanja u Bosni i Hercegovini u svrhu podrške mjerama politike i postepenog prilagođavanja sistema plaćanja sa sistemom Evropske unije.

Nadležnosti u pogledu zdravlja i njege životinja, zdravlja bilja, sigurnosti hrane i kontrolu kvaliteta hrane na nivou BiH imaju *Kancelarija za veterinarstvo Bosne i Hercegovine*, *Uprava Bosne i Hercegovine za zaštitu zdravlja bilja* i *Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine*.

Kancelarija za veterinarstvo i Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja su upravne organizacije u okviru Ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i za svoj rad direktno odgovaraju ministru, dok je Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine samostalna upravna organizacija pod ingerencijom Savjeta ministara Bosne i Hercegovine (SM BiH), a sa Ministarstvom saraduje u poslovima vezanim za oblast ishrane.

Na nivou Bosne i Hercegovine postoje i druge agencije, instituti i direkcije čija je djelatnost direktno ili indirektno vezana za domen poljoprivrede, a to su: *Agencija za nadzor nad tržištem* (odgovorna za obavještanje o riziku i opasnim proizvodima), *Agencija za statistiku* (prikupljanje statističkih podataka), *Institut za intelektualno vlasništvo* (nadležan za vođenje upravnog postupka vezanog za prava industrijskog vlasništva - patenti, geografske oznake i sl.), *Institut za akreditaciju* (nadležan za pripremanje i publikacije liste akreditiranih laboratorija, tijela za certificiranje i inspeksijskih tijela) i

Institut za standardizaciju (zastupa Bosnu i Hercegovinu u evropskim i međunarodnim organizacijama za ocjenjivanje usklađenosti do formiranja asocijacije ispitnih laboratorija i asocijacije kalibracionih laboratorija).

Na nivou entiteta za upravljanje sektorom poljoprivrede ključna su dva tijela: *Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske* (MPŠV RS), *Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva* (FMPVŠ), a u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine, *Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine*.

U Federaciji BiH ovaj sistem nadležnosti je dodatno podijeljen, tako da svih 10 kantona imaju uspostavljene uprave koje su nadležne za pitanja poljoprivrede, veterinarstva, šumarstva i vodoprivrede.

Nadležnost entitetskih ministarstava je izvršavanje politika i sprovođenje zakona koji su donijeli nadležni organi entitetskih vlasti, nadzor nad primjenom propisa i donošenje provedbenih odluka. Entitetska ministarstva poljoprivrede su odgovorna za upravljanje prirodnim resursima za razvoj poljoprivrede, prehrambene industrije i pratećih djelatnosti, i to u oblasti biljne proizvodnje, stočarstva, ruralnog razvoja, ribarstva i lova, zaštite i korištenja poljoprivrednog zemljišta, prehrambene industrije, proizvodnje stočne hrane, vodoprivrede, veterinarske i fitosanitarne zaštite, zaštite javnog zdravlja i šumarstva.

Rad Odjeljenja za poljoprivredu, šumarstvo i upravljanje vodama Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine vezan je za razvoj i poboljšanje poljoprivredne proizvodnje i uzgajanje stoke, zaštitu i korištenje poljoprivrednog zemljišta, veterinarsku i sanitarnu kontrolu zdravlja životinja i javnog zdravlja, primjenu kreditne politike, zaštite i racionalnog korištenja poljoprivrednog zemljišta, pružanje savjetodavnih usluga u poljoprivredi i stočarstvu, obnavljanju šuma, zaštiti od nedozvoljene sječe, održavanje struktura za upravljanje vodama.

3. Opšti i specifični ciljevi za poljoprivredu, prehranu i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini

U cilju povećanja zainteresiranosti međunarodnih donatora za ulaganje u sektor poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja, u sklopu ovog Izvještaja neophodno je istaći strateške prioritete sektora definisane Zakonom i strateškim dokumentima sektora.

Zakonom o poljoprivredi, prehrani u ruralnom razvoju BiH („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, broj 50/08) je postavljeno sistematsko i strukturno uređenje sektora i sektorskih politika na nivou Bosne i Hercegovine. Ovaj Zakon je okvirni i uređuje ciljeve, principe i mehanizme za razvoj politika i strategija, strukturu i nadležnosti na svim nivoima vlasti, njihove uloge i veze, mehanizme monitoringa i evaluacije, te upravni inspekcijski nadzor. Ovaj zakon, također, treba da olakša napredak u evropske integracije i usklađivanje sektora, te pripreme faze za pretprijetnu pomoć.

3.1. Opšti ciljevi

Prema Zakonu, okvirni sektorski ciljevi u BiH su:

- a) aktiviranje neiskorištenih prirodnih i ljudskih resursa, razvoj održivog, konkurentnog i dinamičnog sektora poljoprivrede, šumarstva i prehrane;
- b) povećanje stepena zadovoljavanja potreba stanovništva vlastitom hranom i zamjena uvoza hrane domaćom proizvodnjom za koju postoje prirodni i drugi uslovi za smanjenje vanjskotrgovinskog deficita poljoprivredno-prehrambenih proizvoda;
- c) osiguranje usklađivanja i integracije sektora u EU i globalno tržište;
- d) poticanje raznolikosti ekonomskih djelatnosti, porast zaposlenosti i opštih uslova za ostvarenje prihoda i poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima;
- e) osiguranje pristupa i raspoloživosti visokokvalitetne, pristupačne i sigurne hrane;
- f) osiguranje racionalne upotrebe i zaštite prirodnih resursa i biodiverziteta;
- g) omogućavanje primjerenog životnog standarda i pridonošenje stabilnosti poljoprivrednog dohotka i prehrambene sigurnosti stanovništva koje se u što većoj mjeri podmiruje domaćim konkurentnim poljoprivrednim proizvodima.

Osnovni dokumenti na kojima treba da se zasniva politika međunarodne pomoći za sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u BiH su:

- Strateški plan BiH za harmonizaciju poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja (2008-2011) i
- Operativni program za harmonizaciju poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja (2008-2011)¹ i njima definisani strateški ciljevi i prioritetna područja:

3.2. Specifični ciljevi Harmoniziranog strateškog plana za poljoprivredu prehranu i ruralni razvoj (2008–2011.)

Postepeno harmonizirati politike i mehanizme sektora na državnom, entitetskom i kantonalnom nivou, kako unutar BiH tako i sa EU (i osigurati postepeno usklađivanje sa Uredbom Vijeća IPA – ruralni razvoj br. 1085/2006 i njenom provedbenom Uredbom 718/2007).

Uspostavljanje odgovarajućih institucionalnih struktura, kapaciteta, sistema i procedura na državnom i entitetskom nivou kako bi se rukovalo pred-pristupnim pripremama harmonizacije i postepeno usvajanje *acquis communautaire* u poljoprivredi.

3.3. Zajednički okvir prioritetnih područja i mjera

Kako bi se realizovali ciljevi Strateškog plana, implementacija se fokusira na šest prioritetnih područja, osiguravajući pri tome njihovu međusobnu komplementarnost i konzistentnost, i to:

- I Uspostaviti funkcionalan institucionalni kapacitet, koordinaciju i implementacijske mehanizme na svim nivoima**
- II Podići kvalitet i sigurnost domaćih proizvoda uz konkurentnu prednost u proizvodnji, preradi i trgovini**
- III Podržati primarnu proizvodnju uz mjere direktne podrške poljoprivrednim gazdinstvima u cilju njihove postepene izjednačenosti između entiteta i sa mehanizmima EU**
- IV Povećati konkurentnost poljoprivredno-prehrambenog sektora u BiH kroz indirektnu podršku za proizvodnju, preradu i trgovinu**
- V Zaštititi ruralni okoliš BiH kroz podršku agro-okolišnim programima**
- VI Razgranati ruralne aktivnosti i poboljšati kvalitet života u ruralnim područjima.**

4. Planiranje i koordinacija međunarodne pomoći u Bosni i Hercegovini

Proces unapređenja koordinacije međunarodne pomoći počeo je 2006. godine, kada je SM BiH usvojilo informaciju o „Jačanju efikasnosti sistema koordinacije međunarodne pomoći u Bosni i Hercegovini“. U okviru navedenoga dokumenta, definisane su brojne planirane promjene u procesu koordinacije pomoći, uključujući tu i prijenos odgovornosti za koordinaciju međunarodne pomoći sa MSTEOM BiH na Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine (MFT), te osnivanje Odbora za koordinaciju međunarodne pomoći.

U oktobru 2007. godine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine prihvatila je prijenos odgovornosti za „koordinaciju međunarodne pomoći, izuzev pomoći EU“, na MFT. U skladu s tim, koordinaciju međunarodne pomoći, koju su ranije vršile različite institucije, ili koja se vršila direktno između korisnika i donatora, sada vrši MFT, za opštu ekonomsku i tehničku pomoć. Radi toga u MFT je osnovan Sektor za koordinaciju međunarodne ekonomske pomoći (SCIA).

¹ Odluka o usvajanju Strateškog plana Bosne i Hercegovine za harmonizaciju poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja i Operativnog programa Bosne i Hercegovine za harmonizaciju poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja (2008-2011) («Službeni glasnik BiH», br. 70/09 od 07.09. 2009. godine)

MFT pod sredstvom Sektora za finansiranje programa i projekata pomoći EU, odnosno Centralne jedinice za finansiranje i ugovaranje programa i projekata pomoći EU bi trebalo da obavlja poslove vezane za finansiranje, ugovaranje nabavke, plaćanje, nadzor i kontrolu sprovođenja svih programa i projekata pomoći EU u Bosni i Hercegovini, pa i onih iz oblasti poljoprivrede.

Direkcija za evropske integracije Bosne i Hercegovine je glavni operativni partner Evropske komisije (EK) u procesu stabilizacije i pridruživanja, koordinira svim organim uprave u Bosni i Hercegovini po pitanjima koji se odnose na evropsku integracionu strategiju i politike, usklađivanje zakona i koordinaciju pomoći u svim oblastima, pa i u oblasti poljoprivrede, kroz aktivnosti organizacione jedinice: Sektor za koordinaciju pomoći EU.

Značajnu ulogu u planiranju i koordinaciji međunarodne pomoći, naročito u oblasti institucionalne izgradnje kapaciteta, ima i Ured koordinatora za reformu javne uprave BiH.

4.1. Planiranje i koordinacija međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja

Aktivnosti na planiranju i koordinaciji međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja do kraja 2008.godine vođene su od strane Delegacije Evropske komisije u BiH. U MSTEEO BiH od 2007.godine kadrovski je ojačan Sektor poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja i u 2009.godini on pruzima vodeću ulogu planiranju i koordinaciji sredstava u skladu sa strateškim prioritetima sektora.

Na osnovu predviđenih aktivnosti iz djelokruga rada MSTEEO BiH i u cilju realizacije mjere 1.8. Prvog prioritetnog područja Operativnog programa BiH za poljoprivredu, prehranu i ruralni razvoj u BiH, formirana je **Radna grupa za planiranje i koordinaciju strane pomoći u sektoru**. Radnu grupu čine predstavnici entitetskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko Distrikta BiH, te predstavnici združnih saveza Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine, Agencije za sigurnost hrane BiH, Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja, Kancelarije za veterinarstvo BiH, Ministarstva finansija i trezora BiH, Direkcije za evropske integracije BiH i Agencije za unapređenje stranih investicija BiH.

Grupa ima zadatak da sistematski prati programiranje i realizaciju pomoći, prikuplja zapažanja o svim relevantnim partnerima, ažurira baze podataka o međunarodnoj pomoći i planira održavanje donatorskih sastanaka. Predstavnici institucija imaju značajnu ulogu u programiranju i implementaciji projekata i programa međunarodne pomoći. Kroz aktivno učestvovanje u radu upravnih odbora imaju i upravljačku ulogu.

U 2011.godini Radna grupa je, u organizaciji MSTEEO BiH, održala jedan vanredan i tri redovna sastanka. Na svom desetom sastanku koji je održan u aprilu 2011.godine zaključeno je da se radna grupa formalizira, odnosno da Ministar spoljne trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, donese odluku o njenom formiranju, te da se poslovnikom o radu utvrde prava i obaveze njenih članova.

4.2. Koordinacija rada donatora

U cilju predstavljanja svojih aktivnosti, razmjene informacija i poboljšanja saradnje između institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih donatora u 2011.godini u organizaciji MSTEEO BiH – Sektora poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja, 20.oktobra 2011.godine je održan peti **Sastanak informiranja donatora**.

Na sastanku su, pored predstavnika nadležnih institucija iz Bosne i Hercegovine, bili prisutni predstavnici bilateralnih i multilateralnih donatora - Delegacije evropske unije u Bosni i Hercegovini, Ambasade Republike Češke u Bosni i Hercegovini, Ambasade Kraljevine Švedske/SIDA, Ambasade Kraljevine Holandije, Ambasade Republike Italije/Italijanska kooperacija za razvoj, Veleposlanstva Republike Hrvatske u Bosni i Hercegovini, Ambasade Republike Slovenije u Bosni i Hercegovini, Ambasade Velike Britanije u Bosni i Hercegovini i Razvojnog programa Ujedinjenih nacija/UNDP.

Cilj sastanka je bio da se donatori informiraju o stanju u sektoru i da se osigura efikasna koordinacija između donatora i vlasti u Bosni i Hercegovini, kao i da se daju smjernice za buduću finansijsku pomoć koji je u direktnoj vezi sa Strateškim planom Bosne i Hercegovine za harmonizaciju poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja.

Osnovna poruka sa sastanka je upućena institucijama nadležnim za poljoprivredu u Bosni i Hercegovini, koje treba da preuzmu vodeću ulogu i realizuju svoje obaveze u skladu sa strateškim prioritetima i preporukama Evropske komisije uzimajući u obzir konstatacije iz Izvještaja o napretku i preporuke Evropske komisije i u tom pravcu da iniciraju prijedloge za donatorsku podršku.

5. Pregled tekućih programa i projekata u 2011. godini

U 2011. godini u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine se implementiralo, -ili se završilo sa implementacijom programa i projekata u cjelokupnoj vrijednosti od ~~45.871.540 45.442.439~~ EUR ili ~~88.849.383~~ KM.

U tabeli koja je u prilogu Izvještaja naveden je i status projekata.

Strukturu ovog iznosa čine, bez obzira na dinamiku povlačenja sredstava: bespovratna međunarodna pomoć (grantovi) i kreditna zaduženja.

U cilju realizacije planiranih aktivnosti i ostvarivanja napretka u razvoju sektora poljoprivrede u Bosni i Hercegovini tokom 2011 su se implementirala 24 projekta. Ključne projekte predstavljaju: Projekt Svjetske banke Poljoprivreda i ruralni razvoj (ARDP), projekti finansirani sredstvima predpristupne pomoći Evropske unije (IPA) i projekat FARMA.

5.1. Projekt poljoprivrede i ruralnog razvoja za BiH (ARDP)

Projekt poljoprivrede i ruralnog razvoja (finansiran kreditom Svjetske banke) efektivan od 26.02.2008. godine.

Cilj Projekta poljoprivrede i ruralnog razvoja je da kreditno podrži BiH u procesu jačanja kapaciteta institucija na državnom i entitetskom nivou za pružanje djelotvornijih i efikasnijih poljoprivrednih usluga i programa podrške, te također da pruži značajan doprinos da BiH što prije postane podobna za sredstva podrške u okviru IPARD-a. Projekt podržava razvoj iz poljoprivrednog informacijskog sistema, kao i izgradnju institucionalnih kapaciteta u poljoprivredi i ruralnom sektoru, uključujući jačanje veterinarstva na državnom nivou, ispravnosti životnih namirnica, fitosanitarne usluge, kapacitete poljoprivredne inspekcije, te poljoprivredne uslužne djelatnosti. Osim navedenog, projekt podržava razvoj pojačanih programa podrške iz poljoprivrede i razvoj ruralnih sredina u skladu sa uslovima EU IPARD, uključujući jačanje programa razvoja planiranja i koordinacije ruralnih područja, sistema za osiguravanje plaćanja razvoja ruralnih oblasti, te povećanje investicionih grantova za ciljne potrebe i područja.

Implementacija projekta planirana je u periodu od 01.10.2007. do 31.06.2012. godine. Projekt se finansira iz IDA kredita u ukupnoj sumi od 21 milion američkih dolara. Rok otplate kredita je 20 godina sa grace periodom od 10 godina. Zaduzenje po kreditnim sredstvima prihvatile su vlade entiteta u odnosu 52% Vlada FBiH i 48% Vlada RS. Dodatno, učešće BiH u ovom projektu iznosi 9,19 miliona američkih dolara, dok grant sredstva dobivena od SIDA-e iznose 6 miliona američkih dolara. S toga, ukupan iznos sredstava projekta kredit, grant i domaća kontribucija iznosi 36,19 miliona američkih dolara. Predviđena dinamika trošenja projektnih fondova po godinama implementacije je 15%-35%-60%-80%-100%, s tim da je prema procjeni posljednje Misije SB dosad ukupno potrošeno oko 41% alociranih fondova od čega je iz IDA fondova potrošeno 40% a iz SIDA granta 42%.

Složeno institucionalno i političko okruženje, prvenstveno nepostojanje dogovora u vezi modela sistema za plaćanje u Bosni i Hercegovini, rezultirale su niskim postotkom iskorištavanja sredstava kredita i preusmjeravanjem sredstava granta za druge namjene.

5.2. Finansijska pomoć Evropske unije

Evropska unija pruža konkretno usmjerenu finansijsku pomoć zemljama koje su kandidati i potencijalni kandidati i ograničenu pomoć novim državama članicama kako bi podržala njihove napore da pojačaju političke, ekonomske i institucionalne reforme. Prethodni programi pomoći (SAPARD, CARDS) sada su zamijenjeni programom pod nazivom **Instrument predpristupne pomoći** (Instrument for Pre-Accession Assistance - IPA). Sve buduće aktivnosti koje se odnose na predpristupni period se realizuju u okviru ovog programa za pomoć. Radi olakšnog postizanja koherentnosti, a u cilju postizanja boljih rezultata i većeg učinka raspoloživih sredstava kreiran je pojednostavljen okvir za spoljne aktivnosti u periodu 2007-2013. godina - IPA.

5.2.1. Pomoć iz programa IPA

Zemljama potencijalnim kandidatima su dostupne prve dvije komponente: Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija i Regionalna i međudržavna saradnja. U slučaju zemalja kandidata, njima će, pored prve dvije, biti dostupne i mjere koje se odnose na regionalne ljudske resurse i razvoj ruralnih područja u okviru komponenti pod ovim nazivima, koje zemlju pripremaju da bude dio jedinstvene EU i za realizaciju agrarnu politiku nakon prijema u EU. **Ovo zahtijeva od zemlje da ima administrativne kapacitete i strukture koje mogu preuzeti odgovornost za upravljanje pomoći koju dobija.** U slučaju zemalja potencijalnih kandidata, takve mjere će ostati u rukama Komisije, a biće realizovane kroz osnovnu komponentu programa, komponentu koja se zove „pomoć u tranziciji i izgradnja institucija“.

Značajno je naglasiti da, radi toga što Bosna i Hercegovina nije iskoristila sredstva iz programa IPA 2008 i 2010, poljoprivreda i ruralni razvoj nisu na listi prioriteta za finansiranje predviđenih MIPD-om za programski period 2011-2013 koji uzima u obzir srednjoročnu razvojnu strategiju i strategiju EU integracija, kao i prioritete utvrđene u izvještaju o godišnjem napretku Bosne i Hercegovine i Evropskom partnerstvu.

Kroz prvu komponentu programa IPA 2007 programirana su tri projekta u oblasti poljoprivrede, sigurnosti hrane i ruralnog razvoja i njihova implementacija je završena u 2011. godini:

1. Jačanje i harmonizacija BiH informacionog sistema za sektore poljoprivrede i ruralnog razvoja

Učinak ovog projekta su ojačani institucionalni kapaciteti kroz obuke, seminare i studijska putovanja kao i nacrti dokumenata i pilot aktivnosti radi jačanja BiH informacionog sistema za sektore poljoprivrede i ruralnog razvoja. Ostvareni rezultati projekta BiH AIS iskazanim kroz komponente su:

I komponenta jačanje kapaciteta institucija uključenih u uspostavljanje i razvoj AIS-a u BiH

1. Održano je petnaest sastanaka Odbora i devet obuka za članove Odbora
2. Realizovana je studijska posjeta DG AGR1
3. Pripremljeni akcioni planovi i metodologije za implementaciju pilot aktivnosti za pilot popis poljoprivrede, FADN i GIS
4. Uspostavljena je platforma za integraciju, diseminaciju i razmjenu podataka,
5. Pripremljena Strategija za uspostavljanje i razvoj poljoprivrednog informacionog sistema
6. Pripremljen prijedlog budućeg sastava, funkcija i radnih zadataka Odbora za KIP
7. Pripremljen prijedlog projekata standardizacije i harmonizacije podataka, aplikacije za monitoring i evaluaciju poljoprivrednog informacionog sistema i aplikacije za registar međusobne usklađenosti

II Kompeneta razvpj pilot popisa poljoprivrede

1. Sprovedene pilot popis poljoprivrede
2. Testirani i finalizirani svi instrumenti za budući popis poljoprivrede
3. Obučeno osoblje statističkih institucija, entiteskih ministarstava poljoprivrede, Odjeljenja za poljoprivredu Brčko Distrikta i MSTE0 o analizi podataka pilot popisa poljoprivrede (SPSS i ACCESS)
4. Pripremljen prednacrt Zakona o popisu poljoprivrede
5. Pripremljena Strategija za popis poljoprivrede u BiH

III Komponenta Razvoj sistema monitoringa ekonomskog učinka farmi (FADN-a)

Ostvareni rezultati u okviru komponente:

1. Razvijena metodologija i instrumenti za prikupljanje podataka
2. Uspostavljena je organizaciona struktura FADN sistema
3. Uspostavljen sistem tipologije gazdinstava
4. Pripremljene analize i izvještaji za sedam tipova proizvodnje
5. Pripremljena ACCESS aplikacija za unos podataka
6. Pripremljena Strategija za razvoj i ekspanziju FADN-a u BiH
7. Pripremljen i odobren prijedlog projekta za nastavak aktivnosti daljnjeg razvoja FADN sistema

IV Kompeneta Razvoja sistema uzorkovanja/ankete za razvoj pouzdane osnove za poljoprivrednu statistiku

1. Razvijena metodologija i instrumenti uzorkovanja i istraživanja
2. Razvijena web GIS aplikacija i baza podataka
3. Realizovana fotointerpretacija i prikupljanje podataka
4. Pripremljen izvještaj o proizvodnji usjeva
5. Pripremljen i odobren prijedlog projekta za nastavak aktivnosti daljnjeg razvoja sistema prostornog odabira uzoraka
6. Pripremljena Strategija za ekspanziju sistema prostornog odabira uzoraka

1-2.

3. Jačanje kapaciteta za programiranje ruralnog razvoja BiH

Većina isporučivog učinka projekta odnosila se na izradu osnovnih referentnih materijala za obuku, u svrhe izgradnje tehničkih stručnih kapaciteta tri interesne grupe: predstavnika ruralnih zajednica, viših službenika državne uprave i operatora (poljoprivrednih savjetnika i konsultanata), a prvenstveno izgradnja institucionalnih kapaciteta za razvoj i implementaciju poljoprivredne politike u Bosni i Hercegovini.

Donosioci odluka bili su indirektni korisnici projektnih aktivnosti, međutim, doprinos je bio obostran putem njihovog učešća u Upravnom odboru projekta, kroz koji je ostvaren direktan kontakt sa timom projekta kao i kroz neke događaje koje je organizovao projekat (studijsko putovanje). Projekat je uspješno doprinjeo održivom, konkurentnom i dinamičnom sektoru poljoprivrede i prehrane, predlaganjem vladinih struktura, tj. nacrtu dizajna Platne Agencije i Upravljačkog tijela za program ruralnog razvoja. Aktivnosti projekta implementirane tokom projekta, bile su fokusirane na harmonizaciju i približavanje sa Evropskom unijom, kroz unapređenje ekonomskog i društvenog razvoja ruralnih zajednica u Bosni i Hercegovini. Projekat je kreirao i promovirao mjere ruralnog razvoja, pružio tehničku podršku iz upravljanja mjerama ruralnog razvoja, kao i savjete o primjeni pilot aktivnosti. Jačao je kapacitete za programiranje ruralnog razvoja i produbio znanje o platnom sistemu u Bosni i Hercegovini, koji bi bio sličan sistemu koji zahtjeva EU (IPARD mehanizam).

Neki od značajnijih dokumenata – rezultat rada ovog projekta su:

1. Prijedlog Mape puta za pretpristupnu fazu sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja u BiH
2. Vizija ruralne Bosne i Hercegovine
3. Priručnik za programiranje ruralnog razvoja (nacrt)
4. Nacrt plana za Program ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine
5. Prijedlog opcija platnog sistema za IPA RD u Bosni i Hercegovini

- [6. Nacrt priručnika za upravljanje rizikom](#)
- [7. LEADER Smjernice za BiH](#)
- [8. Set nacrt dokumenata za registraciju LAG-ova](#)
- [9. Pravne smjernice za nacrt harmoniziranih mjera u BiH](#)
- [10. Uvod u sistem monitoringa i evaluacije ruralnog razvoja u BiH](#)
- [11. Prijedlog strukture Upravljačkog tijela za program ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini](#)
- [12. Prijedlog mreže ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini](#)

[3. Podrška uspostavljanju i jačanju BiH legislativne u oblasti hrane](#)
[Pored jačanja institucionalnih kapaciteta nadležnih za kreiranje i implementaciju legislativne u oblasti sigurnosti hrane u Bosni i Hercegovini, ovaj projekat je pripremio i:](#)

- [1. Nacrt strategije sigurnosti hrane i](#)
- [2. Nacrt Državnog plana laboratorija.](#)

5.2.2. Projekti IPA 2008, 2009 i 2010

U procesu programiranja za sredstva iz programa IPA, u oblasti poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja kandidovani su i odobreni slijedeći projekti:

5.2.2.1. **IPA 2008** „Izgradnja kapaciteta u agrarnoj politici i priprema BiH za pristup IPA programu Ruralnog razvoja (IPA RD)“ - 2,4 mil. EUR

Komponenta 1. Podrška poljoprivrednoj politici i IPARD komplementarnim strukturama – Tokom 2011.godine u je izvršeno revidiranje rezultata i izrada projektnog prijedloga projekta. Radi nepostojanja dogovora o modelu sistema plaćanja, kasni se sa implementacijom ovog projekta. Posebno je značajno naglasiti da je ovaj projekat osnova za realizaciju narednog projekta iz IPA 2010 „Pilot podrška IPARD mjerama u BiH“ koji će, pored prethodnog, pomoći da se poljoprivredni sektor u Bosni i Hercegovini adekvatno pripremi za predpristupni i pristupni period, čime će koristi za poljoprivrednu proizvodnju, prehrambenu industriju i sve oni koji su angažovani u ovoj oblasti ili žive i rade u ruralnim područjima, biti višestruke.

Komponenta 2. Pomoć u osnivanju nacionalnih integriranih fitosanitarnih službi sposobnih za stvaranje i provedbu BiH politike zdravstvene zaštite biljaka u skladu s pravnom stečevinom usklađenog zakonodavstva i međunarodnih obveza i standarda u ovoj oblasti – Implementacija ove komponente je u toku, završena je prva godina implementacije.

Komponenta 3. Unapređenje sistema kvaliteta BiH legislativne u oblasti sigurnosti hrane kroz obezbjeđenja opreme laboratorijama za kontrolu hrane – u 2011. se započelo sa implementacijom;

5.2.2.2. **IPA 2009** „Razvoj poljoprivrednog tržišnog informacionog sistema (AMIS) i sistema za identifikaciju zemljišnih parcela (LPIS)“ – 3,4 mil EUR

Komponenta 1. Razvoj poljoprivrednog tržišnog informacionog sistema u BiH i Komponenta 2. Razvoj sistema identifikacije zemljišnih parcela: Pripremljen je projektni prijedlog, a radi nepostojanja dogovora o modelu prikupljanja i distribucije podataka, kasni se sa implementacijom.

Komponenta 3. Izrada sektorskih analiza za IPARD program – Implementacija ove komponente je u toku. U 2011. pripremljeni Nacrti 5 analiza, dok se završne analize sektora sa preporukama očekuju krajem juna 2012.godine.

5.2.2.3. **IPA 2009** Podrška veterinarstvu i fitosanitarnoj zaštiti – 3.2 mil. EUR

Komponenta 1. Program iskorjenjivanja klasične svinjske kuge i kontrola bjesnila u Bosni i Hercegovini – (Re)vakcinacija – 2011 godine je prva godina implementacije ove komponente.

Komponenta 2. Jačanje ovlaštenih veterinarskih laboratorija u Bosni i Hercegovini i Komponenta 3. Jačanje kapaciteta fitosanitarnih službi u BiH: u 2011. je izrađena tehnička specifikacija opreme za fitosanitarne laboratorije i rađeno je na projektnom zadatku za twinning light.

5.2.2.4. **IPA 2010_ „Pilot podrška mjerama IPARD tipa u BiH“ – 3 mil. EUR**

Kao i za projekat iz IPA 2008 (komponenta 1), ovaj projekat je odobren, ali njegova implementacija još nije počela. Složeno institucionalno i političko okruženje, prvenstveno nepostojanje dogovora u vezi modela sistema za plaćanje u Bosni i Hercegovini, odgodile su početak njegove provedbe.

Programiranje za IPA 2011-2013

Radi toga što Bosna i Hercegovina nije ostvarila napredak u korištenju sredstava namijenjenih poljoprivredi i ruralnom razvoju, u Višegodišnjem indikativnom planskom dokumentu EK (MIPD) za period 2011-2013 ove oblasti nisu navedene kao prioritet za finansiranje u datom periodu programiranja. U nadi da će se započeti sa implementacijom prethodno odobrenih projekata za poljoprivredu i ruralni razvoj (IPA 2008, 2009 i 2010), u procesu programiranja za sredstva IPA 2011 i IPA 2012, radi ranije pomenutog neiskorištavanja sredstava i neispunjavanja preporuka Evropske komisije, za finansiranje nisu uzeti u obzir veoma kvalitetni i značajni projekti koji su bili predloženi za oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Nedostatak kontinuiteta u iskorištavanju predpristupnih fondova Evropske unije, a posebno nedostatak tehničke pomoći za izgradnju kapaciteta za postepeno usklađivanje legislative i prakse za ispunjenje kriterija za punopravno članstvo u Evropskoj uniji, može imati nesagledive posljedice za poljoprivredu i ruralni razvoj Bosne i Hercegovine.

5.2.3. Instrument tehničke pomoći Evropske komisije - TAIEX

TAIEX - *Technical Assistance and Information Exchange* - TAIEX je tehnička pomoć i instrument za razmjenu informacija u okviru *Generalnog direktorata za proširenje Evropske komisije*. Cilj TAIEX-a je da zemljama novim članicama EU, zemljama u procesu pristupanja, zemljama kandidatima i zemljama Zapadnog Balkana pruži kratkoročnu tehničku pomoć u skladu sa općim ciljevima politika Evropske komisije, u polju približavanja, apliciranja i uvođenja EU legislative.

U Bosni i Hercegovini je tokom 2011. godine u oblastima poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja održano 11 TAIEX radionica. Tokom izvještajnog perioda nije bilo studijskih putovanja niti ekspertske misije. Korisnici su obuka su predstavnici Ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, predstavnici ministarstava poljoprivrede entiteta, Odjeljenja za poljoprivredu Brčko Distrikta BiH, Agencije za sigurnost hrane BiH, Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja, Kancelarije za veterinarstvo BiH i predstavnici drugih institucija i organizacija čiji je rad neposredno vezan za oblast poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja (veterinarski inspektori, laboratorijsko osoblje itd.).

Radionice su organizovane od strane korisnika i u saradnji sa TAIEX kancelarijom iz Brisela.

Poljoprivreda i ruralni razvoj

1. Radionica „Usklađivanje zakonodavstva u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja sa posebnim naglaskom na registar poljoprivrednih gazdinstava i sistema za identifikaciju zemljišnih parcela“
2. Radionica „Zajednička politika ribarstva“

Sigurnost hrane

1. Radionica „Obaveze subjekata u poslovanju s hranom u implementiranju higijenskog paketa“,
2. Radionica „Prehrambene i zdravstvene tvrdnje“,
3. Radionica „Organizacija službenih kontrola i mikrobiološki kriteriji u hrani“,
4. Radionica „Prirodne mineralne, prirodne izvorske i stolne vode i zdravstveni aspekti vode za piće“,
5. Radionica „Upotreba prehrambenih aditiva“.

Veterinarstvo

1. Radionica „Uvod u zdravstvene zahtjeve životinja i proizvoda akvakulture“,
2. Radionica „Osnovni principi HACCP-a za hranu animalnog porijekla“,
3. Radionica „Zdravstveni propisi o sporednim životinjskim proizvodima i proizvodima koji nisu namijenjeni za ljudsku potrošnju“

Zaštita zdravlja bilja

1. Radionica „Regionalna registracija proizvoda za zaštitu bilja“

5.3. Bilateralni i multilateralni programi i projekti međunarodne pomoći

U Bosni i Hercegovini se implementiraju i drugi programi i projekti međunarodne pomoći za sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja. Prema podacima koje raspolaže Ministarstvo, u 2011. godini oni su bili finansirani od strane bilateralnih donatora: Švedske, Sjedinjenih Američkih Država, Italije, Ujedinjenog Kraljevstva, Japana, Norveške, Holandije, Republike Češke, Švicarske i multilateralnih donatora: UNDP i Svjetske banke.

U realizaciji programa i projekata učestvovalo je više agencija za implementaciju: SIDA, USAID, Italijanska kooperacija za razvoj, EPIC, JICA i Jedinice za implementaciju projekata (PIU).

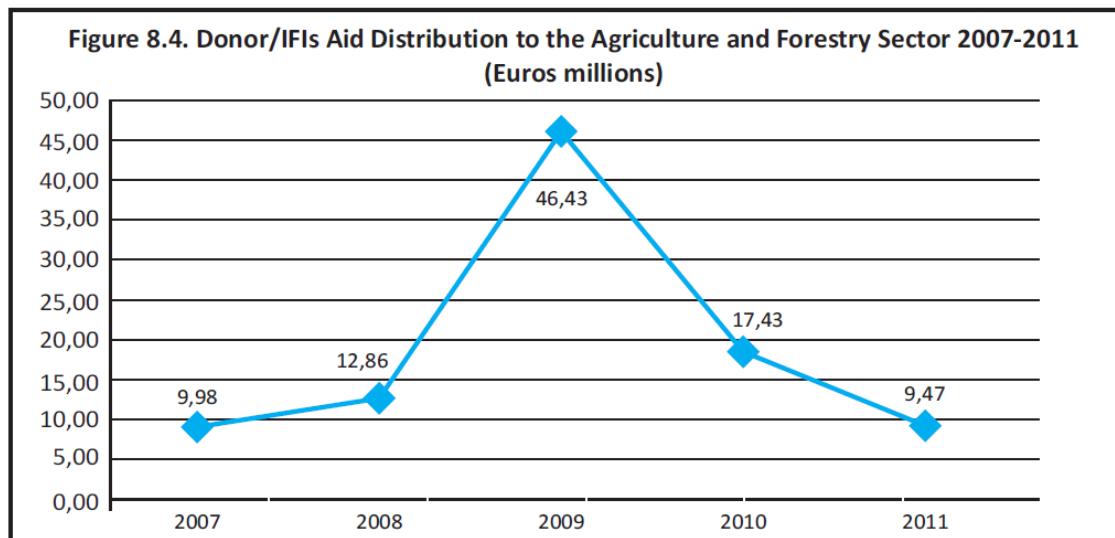
Pregled programa i projekata u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u 2011. u Bosni i Hercegovini se nalazi u Prilogu 1. ovog Izvještaja.

6. Zaključna razmatranja i preporuke

6.1. Zaključci

- Donatorskim sredstvima bilateralnih i multilateralnih donatora kao i kreditima, u Bosni i Hercegovini se implementiraju mnogobrojni projekti u oblasti poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja koji se su usmjereni na institucionalni razvoj, poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednih proizvođača kroz uvođenje i primjenu novih tehnologija i standarda u ovoj oblasti kao i na unapređenje aktivnosti poljoprivrednog tržišta;
- Implementacija odobrenih projekata iz programa IPA 2008 i 2010 još nije započela radi složenog institucionalnog i političkog okruženja, prvenstveno zbog nepostojanja dogovora u vezi modela sistema za plaćanje u Bosni i Hercegovini;
- Smanjen je obim donatorske pomoći za sektor poljoprivrede i ruralnog razvoja i donatori su veoma suzdržani u planovima za naredni period radi neostvarivanja preporučenog napretka;
- Preporučena je izgradnja institucionalnih kapaciteta na svim nivoima vlasti kao i nevladinom sektoru.

- Grafikon koji je preuzet iz Izvještaja o donatorskoj pomoći 2010-2011 Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine ukazuje na smanjenje donatorske pomoći sektoru poljoprivrede u Bosni i Hercegovini.

6.2. Preporuke

Iz Izvještaja o napretku Bosne i Hercegovine u 2011. godini naglašene su osnovne preporuke značajne kako domaćim kreatorima politike, tako i potencijalnim donatorima:

- **Donijeti sveobuhvatnu strategiju za usklađivanje sa acquis-em u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja**
- **Jačati kapacitete za kreiranje politika i koordinaciju na državnom nivou**
- **Razviti funkcionalni sistem za provedbu acquis-a iz oblasti sigurnosti hrane u cilju povećanja trgovine poljoprivrednim proizvodima**
- **Ojačati kapacitete službenih kontrola u oblasti sigurnosti hrane, veterinarstva, fitosanitarnih pitanja i pitanja vezanih za genetski modifikovane organizme.**

**Pregled programa i projekata u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u 2011.
u Bosni i Hercegovini**

R.br	Naziv	Finansiranje	Period	Vrijednost projekta (EUR)
1.	Projekt poljoprivreda i ruralni razvoj za BiH	Svjetska banka, kredit	2007-2012	19.067.650
2.	Jačanje kapaciteta za programiranje ruralnog razvoja BiH 3PBHRD	EK	2010-2011	1.000.000
3.	Jačanje i harmonizacija BiH informacionog sistema za sektore poljoprivrede i ruralnog razvoja BH AIS	EK	2010-2012	1.500.000
4.	Podrška uspostavljanju i jačanju BiH legislativne u oblasti hrane	EK	2010-2011	1.000.000
5.	Podrška Upravi BiH za zaštitu zdravlja bilja	EK	2010-2013	790.451
6.	Sektorske analize za IPARD	EK	2010-2011	500.000
7.	Institucionalna podrška Opštini Srebrenica u procesu socio-ekonomskog razvoja u poljoprivredno-prehrambenom sektoru	Italija/ Italijanska kooperacija za razvoj - CI	2008-2011	559.486
8.	Pilot akcija za poljoprivredni razvoj i revitalizaciju teritorije u BiH	Italija/ CI	2009-2011	949.000
9.	Zaštita i valorizacija tradicionalnih poljoprivrednih proizvoda od vrijednosti u Hercegovini	Italija/ CI	2008-2011	1.099.666
10.	Podrška kreaciji i promociji eko-turističke ponude i održivog turizma u Bosni i Hercegovini	Italija/ CI	2010-2013	547.960
11.	Podrška lancu industrijske proizvodnje i prerade jagodičastog voća u Bratuncu	Italija/ CI	2009-2012	560.000
12.	Razvoj poljoprivrede	Norveška	2007-2011	2.393.188
13.	Projekt Izvrsnost u inovaciji	Norveška/USAID	2009-2011	460.829
14.	Izgradnja kapaciteta za razvoj i implementaciju strategije ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine	Vlada Velike Britanije/EPIC		139.800
15.	Projekat poboljšanja poljoprivredne proizvodnje i održivog povratka u regionu Bune	Japan/JICA	2010-2011	61.995
16.	Unapređenje aktivnosti poljoprivrednog tržišta FARMA	Švedska/SIDA, USA/USAID	2009-2013	8.653.695
17.	Razvoj infrastrukture za sigurnost hrane i kvalitete zemalja Jugoistočne Evrope	Švedska/SIDA	2008-2012	1.503.000
18.	Uvođenje standarda u proizvodnji hrane	Švicarska/SDC/SE CO/IPERRA	2010-2011	689.639
19.	Povećanje zaposlenosti u ruralnim krajevima (REGA)	USA/USAID	2008-2013	468.195
20.	Jačanje kapaciteta agrobiznisa i prilagođavanje sušnim uvjetima u BiH	USA/USAID	2010-2012	230.876
21.	Oснаživanje udruge žena kroz organsku poljoprivredu u BiH	USA/USAID	2010-2013	1.062.525
22.	Projekat poticanje poduzetništva u ruralnim područjima i poboljšanje konkurentnosti i tržišnog potencijala u BiH	USA/USAID	2010-2013	1.007.721
23.	Razvoj farmi za proizvodnju mlijeka u regiji sjeveroistočne BiH (CRP Tuzla)	Republika Češka	2011-2013	1.140.000
24.	Potporna ekonomskom razvoju u poljoprivredi u BiH u saradnji s USAID-a i Sida	Republika Češka	2009-2011	133.380
25.	Lanci vrijednosti za zapošljavanje (LVZ)	Vlada Holandije/UNDP	2009-2011	1.409.684
26.	Projekat jačanja tržišta za smanjenje siromaštva	UNDP	2007-2012	82.800

	(GIM)			
			Ukupno	47.011.540